

ویرانگری‌نشانه‌های تاریخی اسلام در پوشش «توحید و شرک»

اخیراً، وهابیان افراطی سعودی بار دیگر کمر همت به نابودی آئینه دینی وتابیخی اسلام در این کشور زده‌اند. در پی انتشار اخباری از اقدامات اخیر این گروه متعصب در این زمینه، آیه‌الله‌العظمی سبیحانی با انتشار بیانیه‌ای، در تحلیلی علمی به تبیین این موضوع و عواقب این اقدامات وهابیان پرداختند. متن کامل بیانیه استاد عالی قدر حوزه علمیه قم، در ذیل تقدیم خوانندگان ارجمند می‌گردد.

بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم

ملت‌های زنده و جوامع پیشرفته جهان، به حفظ تاریخ و گردآوری آثار آن، علاقه‌ای وافر نشان می‌دهند، و پیوسته می‌کوشند آثار بجا مانده از گذشتگان را از گزند حوادث پاس دارند. آنان برای صیانت از میراث نیاکان – که نشانگر تمدن پیشین ایشان است- اداره‌ویژه‌ای بنیاد نهاده و کارشناسان خبره را در مدیریت آن به کار می‌گیرند. در این عرصه، حتی اجازه نمی‌دهند یک سفال یاکتیبه سنگی و دژ خشتی کهن، از بین برود. زیرا، به‌حق، معتقدند که اثر گذشتگان، «تاریخ مجسم» و «شناسنامه ملی» آن‌هاست و ملت پریده‌از نیاکان و بزرگان خویش، حکم طفلی را داردکه پدر و مادرش را گم کرده‌باشد.... تمدن اسلامی تمدن دیرپا و بزرگی است که در قرون میانه، تنها تمدن پیشتاز عصر خویش بوده است. مسلمانان در پرتو تعلیم آسمانی، تمدن‌های عظیم و بی‌سابقه را پی‌ریزی کردندکه در قرن چهارم و پنجم هجری‌به اوج خود رسید و شرق و غرب

ﷺ

آیه‌الله حسینی بوشهری گفت: هم اکنون زمینه و بستر درخشش انجمن‌های علمی حوزه فراهم شده است. دبیر دوم شورای عالی حوزه، در دیدار مسئولان انجمن‌های علمی حوزه تأکید کرد: انجمن‌های علمی به عنوان بازوان پرتوان حوزه و نظام باید بتوانند در عرصه از گذشته در صحنه حاضر شوند. وی افزود: تأسیس انجمن‌های علمی از اقدامات پربرکتی بودکه در حوزه به انجام رسید و حقیقتاً یکی از خاطرات بسیار خوب بنده در دوران مدیریتم، تشکیل همین انجمن‌ها بودکه امیدوارم برکات فراوانی از این ناحیه نصیب حوزه‌های علمیه شود. عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه هم چنین با تأکید بر لزوم توجه دوچندان به امر آموزش پژوهش محور در حوزه خاطرنشان کرد: انجمن‌های علمی حوزه در عرصه نهادینه کردن بحث آموزش پژوهش محور در حوزه با طراحی و نظریه پردازی در این زمینه رسالت خود را ایفا کنند. وی ادامه داد: در گذشته کارهای خوبی در این باره انجام شده است، اما با این حال متأسفانه هنوز این مساله در حوزه کارایی لازم و مورد انتظار را نداشته است. آیه‌الله حسینی بوشهری در ادامه تصریح کرد: انجمن‌های علمی نباید صرفاً سُروسری دهنده به سفارش دهندگان از ارگان‌ها و نهادهای کشور باشند بلکه خود با خلاقیت و نوآوری در این عرصه‌ها مبتکر و خلاق بوده و منتظر درخواست نهادهایمانند.

وی با اشاره به لزوم درایت و تدبیر بیشتر مسئولان انجمن‌های علمی حوزه بیان داشت: هرکس در هر مقام و موقعیتی باید به‌دور از افراط و تفریط و فقط در چارچوب قانون و شرع با هنجاری فرهنگی، مانند پدیده بدحجابی برخورد کند، زیرا مبارزه با بی‌بندوباری خواست عموم مردم است. حجة‌الاسلام والمسلمین رجبی در گفت‌وگو با مرکز خبر حوزه، مسئله حجاب و عفاف را یک اصل مسلم قرآنی، روایی و دینی دانست و اظهارداشت: مسئله وجوب حجاب مورد اتفاق همه فقهاست و از جمله اموری است که باید قاطعانه رعایت شود. عضو جامعه مدرسین با اشاره به توطئه دشمنان در خصوص ترویج بی‌بندوباری در جامعه، افزود: دشمنان نظام اسلامی اخیراً یکی از برنامه‌ها و توطئه‌های خود را رواج بی بندوباری و هرج و مرج در اصل عفاف و حجاب قرارداداند و متأسفانه برخی افراد نیز تحت تأثیر این هجوم فرهنگی قرار گرفته‌اند. قائم مقام مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمة‌الله‌آدمه داد: اقدامات هنجار شکنان به‌منظور از بین بردن قبح این دستور اسلامی است؛ به طوری که آنان قصد دارند بدحجابی و حتی بی حجابی را امری معمولی، بدون نکوشش و عرفی معرفی کنند. وی اضافه کرد: امروز افرادی با این ترندها می‌خواهند، این حکم مهم اسلامی که موجب کرامت خانواده‌ها

ﷺ

فرکس در هر مقام و موقعیتی باید به‌دور از افراط و تفریط و فقط در چارچوب قانون و شرع با هنجاری فرهنگی، مانند پدیده بدحجابی برخورد کند، زیرا مبارزه با بی‌بندوباری خواست عموم مردم است. حجة‌الاسلام والمسلمین رجبی در گفت‌وگو با مرکز خبر حوزه، مسئله حجاب و عفاف را یک اصل مسلم قرآنی، روایی و دینی دانست و اظهارداشت: مسئله وجوب حجاب مورد اتفاق همه فقهاست و از جمله اموری است که باید قاطعانه رعایت شود. عضو جامعه مدرسین با اشاره به توطئه دشمنان در خصوص ترویج بی‌بندوباری در جامعه، افزود: دشمنان نظام اسلامی اخیراً یکی از برنامه‌ها و توطئه‌های خود را رواج بی بندوباری و هرج و مرج در اصل عفاف و حجاب قرارداداند و متأسفانه برخی افراد نیز تحت تأثیر این هجوم فرهنگی قرار گرفته‌اند. قائم مقام مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمة‌الله‌آدمه داد: اقدامات هنجار شکنان به‌منظور از بین بردن قبح این دستور اسلامی است؛ به طوری که آنان قصد دارند بدحجابی و حتی بی حجابی را امری معمولی، بدون نکوشش و عرفی معرفی کنند. وی اضافه کرد: امروز افرادی با این ترندها می‌خواهند، این حکم مهم اسلامی که موجب کرامت خانواده‌ها

ﷺ

هفتمین نشست از سلسله نشست‌های تخصصی همایش روحانیت و انقلاب اسلامی با موضوع «بررسی و تحلیل سه دهه تجربه مشارکت روحانیت در عرصه قانون‌گذاری»، در پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی قم برگزار شد. به گزارش مرکز خبر حوزه، رئیس دانشگاه باقرالعلوم ﷺ در این نشست گفت: تدوین قانون اساسی یکی از مهم‌ترین و بزرگ‌ترین دستاوردهای روحانیت در عرصه قانون‌گذاری بوده است. حجة‌الاسلام والمسلمین ارسطا با بیان این‌که برای تحلیل این موضوع می‌توان آن را از دو زاویه عملی و نظری بررسی کرد، افزود: برای این‌که بینیم قانون‌گذاری از نظر اسلام چه جایگاهی دارد، باید بیشتر بررسی‌های ما در عرصه نظری صورت گیرد، چرا که بسیاری از مشکلات سه دهه گذشته انقلاب اسلامی، مربوط به عرصه نظری بوده است. رئیس

جهان را – به شهادت تاج محل «هند» و آئینه باشکوه «اسپانیا» – مستقیم و غیر مستقیم تسخیر کرد. چندان که، محققان غربی، نفوذ این تمدن را از طریق اندلس و جنگ‌های صلیبی به اروپا، یکی از مهم‌ترین علل شکوفایی و رنسانس غرب در قرون اخیر می‌دانند. تمدن اسلامی با

بعثت رسول اکرم ﷺ (بلکه به یک معنی، با تولد آن حضرت) آغاز شد و سپس به همت پیروان او در طول قرون استوار و گسترده گردید. آثار و آینه‌های که مربوط به شخص پیامبر و یاران باوفای اوست، جزئی از میراث عمومی این تمدن بزرگ به شمار می‌رود و ملک شخصی کسی نیست که به دل‌خواه خود از آن بهره‌برداری کند، بلکه از آن جهان اسلام (بلکه انسانیت) بوده و هیچ حکومت محلی نمی‌تواند بدون مراجعه به آرای عمومی جهان اسلام، در این میراث گران‌قدر، دخل و تصرف کند و به بهانه حفظ توحید! دست به محو و تخریب آن بگشاید.

آگاه شدیم‌که شهرداری‌مدینه در عملی کاملاً خلاف شرع، تاریخ و عرف، با تخریب و الحاق مسجد حضرت فاطمه علیها‌سلام به پارک، گام

ﷺ

دبیر دوم شورای عالی حوزة

زمینه درخشش انجمن‌های علمی حوزه فراهم است

مسئولان انجمن‌ها باید برای انجام رسالت اصلی خود در این نهاد بالنده، مشغله‌های خود را کم‌تر کرده و تمام هم‌وغم خود را برای بالندگی بیشتر انجمن‌ها بگذارند. عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم در خاتمه با بیان این‌که فقه عرصه اصلی حوزه‌های علمیه می‌باشد، گفت: شما برای ایجاد انجمن علمی فقه در حوزه صرفاً منتظر درخواست دیگران ننمایند، بلکه خودتان با شناسایی افراد توانمند در این زمینه کار را آغاز کنید.

مستولان انجمن‌ها باید برای انجام رسالت اصلی خود در این نهاد بالنده، مشغله‌های خود را کم‌تر کرده و تمام هم‌وغم خود را برای بالندگی بیشتر انجمن‌ها بگذارند. عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم در خاتمه با بیان این‌که فقه عرصه اصلی حوزه‌های علمیه می‌باشد، گفت: شما برای ایجاد انجمن علمی فقه در حوزه صرفاً منتظر درخواست دیگران ننمایند، بلکه خودتان با شناسایی افراد توانمند در این زمینه کار را آغاز کنید.

حجة‌الاسلام‌والمسلمین عماد از انجام دو طرح ملی با مشارکت انجمن‌های علمی حوزه خبر داد. به گزارش مرکز خبر حوزه، معاون پژوهش حوزه‌های علمیه گفت: یکی از این طرح‌ها بحث ممیزی توسعه علوم که با حمایت وزارت فناوری ریاست جمهوری این طرح به ارزیابی وضعیت موجود حوزه‌های دانش و مقایسه آن با برخی کشورها می‌پردازد. وی افزود: در حال حاضر ۷۵ درصد انجمن‌های علمی حوزه در این طرح ملی فعال شده و مشغول انجام طرح می‌باشند. حجة‌الاسلام و

ﷺ

عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه

مبارزه با بی‌بندوباری خواست عموم مردم است

و باتوان و استحکام جامعه اسلامی می‌شود را تخریب نموده و زیر پا بگذارند. حجة‌الاسلام و المسلمین رجبی ابراز داشت: در چنین شرایطی توجه به مسئله حجاب و عفاف اهمیت مضاعف پیدا می‌کند؛ از سوی دیگر به خوبی روشن است که مبارزه با این بی بندوباری‌ها، خواست عموم مردم است. عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه ادامه داد: آحاد ملت با راهبیمایی‌های خودجوش و حضور به بوق در صحنه، نشان دادند که از این خطر بزرگ فرهنگی نزاراحت بوده و خواستار برخورد جدی با این پدیده زشت و ناهنجاری اجتماعی هستند. عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم تصریح کرد: امر به معروف و نهی از منکر بر همه واجب است و این مسئله از وظایف و مسلمات دین، قرآن و روایات محسوب می‌شود؛ بنابراین هرکسی در هر شأن و موقعیتی باید در چارچوب‌های قانونی و شرعی این فریضه را انجام دهد و البته از افراط و تفریط نیز خودداری نماید. قائم مقام مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمة‌الله‌عنه اضافه کرد:

جدی دیگری در راه محو آثار اسلامی و به فراموشی سپردن نام اهل‌بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام برداشته است. محوطه‌ای که سابقاً مسجد حضرت فاطمه علیها‌سلام در آن وجود داشت، به‌عنوان یکی از مساجد سبعه، از اماکن مقدس و مورد زیارت

حجاج و زائران بود. متأسفانه توسط شهرداری مدینه به پارکی برای تفریح و تفریح، اختصاص داده شده و به نام «حدیقه‌الفتح» نام‌گذاری شده، ملحق گشت! تاریخچه مسجد سبعه به صدر اسلام بازمی‌گردد. در شمال غربی شهر مدینه، رشته کوهی به نام «سلع» در درازای در سال پنجم هجری شاهد جنگ خندق بوده است، و پیامبر و اصحاب او، از بالای رشته‌کوه

ﷺ

دبیر دوم شورای عالی حوزة

زمینه درخشش انجمن‌های علمی حوزه فراهم است

معاون پژوهش حوزه‌های علمیه هم چنین ابراز امیدواری کرد: انجمن‌های علمی در امر

تدوین و تهیه نقشه‌های جامع علمی در حوزه و کشور حضور جدی‌تری داشته باشند، تا از این طریق بتوانند بیش از پیش ظرفیت‌های حوزه را به فعلیت برسانند. وی با بیان این‌که در حال حاضر انجمن‌های علمی حوزه وزارت علوم می‌باشد، گفت: متأسفانه هنوز در زمینه‌های فقه، اصول، اخلاق و... انجمن‌هایی را تأسیس نکرده‌ایم، در حالی‌که این علوم جزو حوزه‌های اصلی حوزه به

شمار می‌رود. **حجة‌الاسلام‌والمسلمین مهاجرنیا** هم در این دیدار گفت: از سال ۱۳۸۳ تاکنون ۱۱ انجمن علمی حوزوی تشکیل شده است و بیش از ۲ هزار نیروی انسانی متخصص، عضو این انجمن‌ها می‌باشند. وی ادامه داد: در طول حدود ۷ سال گذشته در راستای تثبیت و شناسایی انجمن‌ها گام‌های مؤثری برداشته شده و امسال آغاز دوره توسعه انجمن‌ها می‌باشد. مسئول دبیرخانه انجمن‌های علمی حوزه، هم چنین با بیان این‌که هم‌اکنون ۱۱

ﷺ

عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه

مبارزه با بی‌بندوباری خواست عموم مردم است

مبارزه با مفاسد اخلاقی مانند بدحجابی باید از نهادهای سازمان‌ها آغاز شود تا کرامت انسانی بانوان و ارزش‌های اسلامی و دینی در این ارگان‌ها حفظ شود؛ البته فقط بحث پوشش کافی نیست، بلکه باید ارتباطات و تعاملات را نیز اصلاح کرد. وی ادامه داد: باید اطلاع‌رسانی و آگاهی‌بخشی مناسب در زمینه اهمیت و هدف حجاب و عفاف در جامعه صورت گیرد. هم چنین دستگاه‌های قضایی و انتظامی نیز موظف‌اند به بهترین وجه جلوی بی بندوباری را بگیرند و با کسانی که به‌صورت سازماندهی شده و از روی غرض‌ورزی ارزش‌های اسلامی را زیر پا می‌گذارند، قانونی برخورد نمایند. حجة‌الاسلام والمسلمین رجبی اضافه کرد: دستگاه‌های فرهنگی کشور هم باید با فرهنگ‌سازی، به جامعه آگاهی‌دهند. عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه در ادامه با اشاره به بیانیه جامعه مدرسین در خصوص مقابله جدی با بدحجابی خاطرنشان کرد: جامعه مدرسین، هم‌چون سنوات گذشته به عنوان متخصصان امر دین در جامعه، برای آگاهی

آیه‌الله‌العظمی سبیحانی

عاشق، به سوی مساجد سبعه می‌روند تا از جایگاه حضور دلاوران اسلام که در برابر مشرکان و متحدان یهودی آن‌ها مقاومت کردند، برای آن است که از نزدیک با موقعیت نبرد «احزاب» آشنا شده و برای شهیدان دلاور، درود و فاتحه بخوانند. این نوع اعمال، جز تقدیر از موحدان که با خون خود پرچم توحید را حفظ کرده‌اند چیز دیگری نیست. شگفتناکه در کشور عربستان سعودی، امروز آثار ملت‌های گذشته چون قوم عاد و ثمود و اعراب مانده، کاوش و از زیر خاک بیرون آورده می‌شود تا به آن‌ها مباهات و افتخار کنند، ولی آثار پیامبر اسلام ﷺ و خاندان او را ویران می‌کنند! این دو عملکرد متناقض، چه معنی دارد؟ آیا حفظ آثار اسلامی، که از صحابه و تابعان به یادگار مانده، شرک، اما کارش در آثار ملت‌های مشرک و مجرم که با خشم الهی نابوده شده‌اند، عین تمدن و توحید است؟! در و بخش تاریخ مغربوه به سپس نابودشد و اخیراً هم به کلی ناپدید و جزو پارک گشت. قرن‌ها است که این

مساجد برپا بوده و به‌نام یاران پیامبر و اهل‌بیت او ساخته شده‌اند، تا نام و نشانی از آنان در این‌جا باشد، حالا به چه عنوان چیزی که قرن‌ها معبد مسلمان‌ها بوده، امروز به نام توحید تخریب می‌شود؟! اگر زائران در آن‌جا دو رکعت نماز می‌خواندند عمل به حکم استجابی می‌کردند‌که انسان اگر وارد مسجدی شد، دو رکعت نماز تحیت بخواند و اگر زائران

ﷺ

انجمن علمی در حوزه در آستانه راه‌اندازی می‌باشند، اظهار داشت: باید توجه داشت که کار انجمن‌های علمی حوزه اجرایی و یا آموزشی و پژوهشی نیست، بلکه این انجمن‌ها مجموعه‌ای فرآین‌ها د و راستای رصد علوم به شمار می‌روند.

آقای محدجواد صاحبی، مسئول انجمن ادیان و مذاهب اسلامی حوزه نیز طی سخنانی در این دیدار با تأکید بر لزوم توجه بیشتر به مسئله تولید علم و نظریه‌پردازی در عرصه علوم انسانی و اسلامی تصریح کرد: با وجود گسترش کمی نهادهای آموزشی و پژوهشی کشور، بویژه در حوزه و هم چنین افزایش حمایت‌های مادی از این نهادها متأسفانه باید گفت‌که تولید علم به معنای خاص آن که شامل نظریه‌پردازی می‌شود، در عرصه علوم انسانی و اسلامی در حال توقف و رکود است و این وضعیت به هیچ وجه مناسب نیست. وی ادامه داد: این پدیده خوبی نیست که همه چیز را در کشور از منظر سیاسی نگاه کرد، چرا که سیاست‌زدگی یک آفت جدی در مسایل علمی می‌باشد و متأسفانه این مشکل هم‌اکنون در کشور ما وجود دارد. آقای صاحبی هم چنین با انتقاد از این‌که در حوزه علوم انسانی آن‌طورکه باید و شاید تولید علم صورت نمی‌گیرد، خاطرنشان کرد: مسئله تولید علم و آزاداندیشی، بیش از حمایت مادی به حمایت معنوی نیاز دارد و ما باید در شرایط فعلی تمام آزادی‌اندیشی، بیش از حمایت مادی به حمایت معنوی نیاز دارد و ما باید در شرایط فعلی تمام تلاش خود را به کار ببندیم تا تولید علم در عرصه علوم انسانی و اسلامی از وضعیت زکودی‌که به آن دچار شده است، خارج شود.

ﷺ

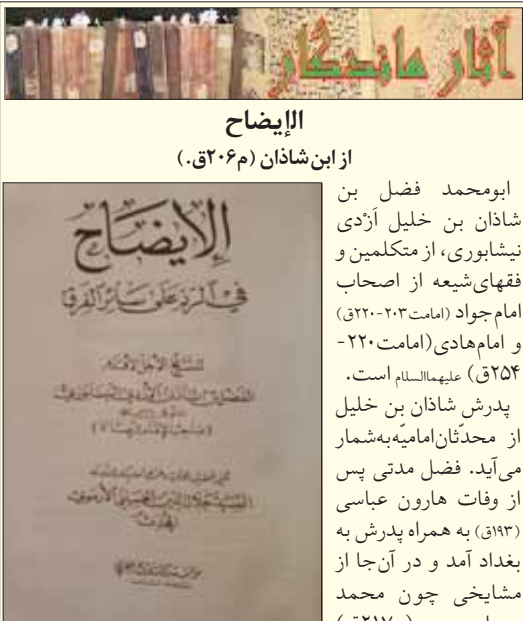
دوست دارند قانون عفاف و حجاب اجرا شود، ولی ممکن است در تشخیص راهکارها گاهی اشتباهاتی کرده باشند و با تصور شاد که برخی برخوردها و امر به معروف‌ها مناسب شرایط فعلی نباشد؛ بنابراین جامعه مدرسین طبق تشخیص خود، براساس آراءش حوزه‌های دینی وارد صحنه شد و مانند گذشته مسئولان را نسبت به اجرای فریضه امر به معروف و نهی از منکر موظف‌های دینی و انقلابی دانست و ادامه داد: در این اواخر برخی افراد درباره‌اصل مسئله حجاب در سخنرانی‌ها و گفت و نوعی بدعت در دین ایجاد نمودند. این امر ایجاب می‌کرد جامعه مدرسین با فرامحیط در مقابل آن‌ها بایستد و نظر متخصصان دین در این زمینه را بیان کند.

این استاد حوزه ادامه داد: جامعه مدرسین، وظیفه خود می‌دانست‌که آحاد مردم و مسئولان را آگاه و توصیه کند و از آن‌ها بخواهد که به صورت جدی با این مسئله برخورد کنند. وی یادآور شد: مسئولین کشور، متدین هستند و

ﷺ

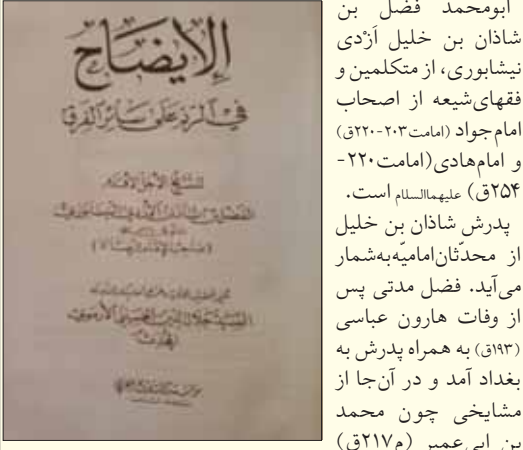
ذکر شد، می‌توان نتیجه گرفت که وجود قوه قانون گذاری در جامعه اسلامی یک ضرورت انکار ناپذیر است. وی در بخش دیگری از

سخنان خود با بیان این‌که نقش روحانیت در عرصه قانون‌گذاری، بعد از انقلاب اسلامی بسیار پررنگ شده است، اظهار داشت: حضور روحانیت در طول سه دهه از تاریخ جمهوری اسلامی در عرصه قانون‌گذاری، دارای فراز و نشیب‌های بسیار زیادی بود، چرا که قبل از انقلاب، روحانیت تجربه قانون‌گذاری نداشت و به همین دلیل بسیاری از مصلحت‌های جامعه از نظر آن‌ها مخفی ماند. رئیس دانشگاه باقرالعلوم ﷺ افزود: ایشان نگاه صحیح به موضوعات، باعث ایجاد قانون‌هایی شد که نتایج خوبی در پی نداشت، البته به وجود آمدن اشکال در این امر به دلیل اشتباه در تشخیص موضوع بود، نه ناتوانی فقه شیعه.

الإيضاح

از ابن‌شاذان (۲۰۶ق.)

ابومحمد فضل بن شاذان بن خلیل اُزدی نیشابوری، از متکلمین و فقه‌های شیعه از اصحاب امام‌جواد (امت۲۰۳-۲۳۰ق) و امام‌هادی (امامت۲۲۰-۲۵۴ق) علیهم‌السلام است. پدرش شاذان بن خلیل از محدثان امامیه‌به‌شمار می‌آید. فضل مدتی پس از وفات هارون عباسی (۱۹۳ق) به همراه پدرش به بغداد آمد و در آن‌جا از مشایخی چون محمد بن ابی‌عمیر (۲۱۷ق)

بهره برد و با حسن بن علی بن فضال آشنا گردید. سپس به کوفه رفت و از مشایخی چون حسن بن محبوب، احمدبن‌محمد بن ابی‌نصر، صفوان بن یحیی و نصر بن مزاحم منفردی بهره جست. پس از چندی‌به نیشابور بازگشت و در آن‌جا اقامت‌گزید. در زمان حکومت عبدالله بن طاهر بر خراسان (۲۱۴-۲۲۴ق) به جهت تشیع مورد تفتیش عقاید قرار گرفت و نیشابور نفی شد.

در زمان امام‌حسن‌عسکریؑ (امامت۲۵۴-۲۶۰ق) ابن‌شاذان یکی از معتزترین عالمان امامی خراسان‌به‌شمار می‌رفت. کشی از ارتباط وادار او با آن‌حضرت‌خبر داده‌است. ابن‌شاذان در اواخر سال ۲۵۹ قمری در بستر بیماری افتاد و در اوایل‌سال ۲۶۰ قمری درگذشت. مقبرهٔ وی در نیشابور مشهور است.

کتابی از فضل بن شاذان به دست امام حسن عسکری ﷺ رسید. امام که کتاب را ورق می‌زد، فرمود: «خدایش رحمت کند! اهل خراسان به منزلت‌ش غیظه می‌خورندند زمانی که فضل بین ایشان زندگی می‌کرد.» ابن‌شاذان‌به عنوان یک راوی‌در سلسله‌استاد بسیاری‌از احادیث امامیه قرار گرفته، و نجاشی‌به‌توثیق‌او تصریح‌کرده و کشی‌در مواضع بسیاری‌به نظرات و جرح‌و تعدیل‌های‌او دربارهٔ محدثان، استناد جسته‌است.

آثار

برجسته‌ترین جنبهٔ علمی شخصیت‌ابن‌شاذان، کلام‌اوست؛ چنان‌که شیخ طوسی از وی به عنوان متکلمی جلیل‌القدر یاد کرده‌است. ابن‌شاذان به‌عنوان‌یک‌فقیه‌یه شناخته‌می‌شد. محقق حلی او را در زمرة فقیهان درجهٔ اول‌امامیه‌شمرده‌است. آثار او را بالغ بر ۱۸۰ عنوان دانسته‌اند که‌برخی‌از آن‌ها را که‌در کلام و فقه‌است، نجاشی‌در رجال و طوسی‌در فهرست‌آورده‌اند.

از جمله:

- النبات‌الرجة: منخبی‌از آن‌به‌کوشش‌باسم‌موسوی‌در مجلهٔ ترانثا (ش ۱۵، قم، ۱۴۰۹ق) به چاپ‌رسیده‌است؛
- الطلاق: کلینی‌قطعاتی‌از آن‌را نقل‌کرده‌است؛
- العلل: در علل مربوط‌به‌عبادات‌است؛
۶. الفرائض‌الکبیر و الفرائض‌الأسط و الفرائض‌الصغیر؛
- مسائل‌البدان: بخش‌هایی‌از آن‌را که‌استرآبادی در تأویل‌الآیات نقل‌کرده، آقای حسن انصاری استخراج کرده و در سایت کتابان (بررسی‌های تاریخی) با عنوان «پاره‌هایی از کتابی منسوب به فضل بن شاذان نیشابوری» ارائه داده‌است؛
- بوهم‌لیله، که‌در اختیار معرفه‌الرجال (رجال کشی) گفته شده به نظر امام‌حسن‌عسکریؑ رسیده‌و مورد تأیید آن حضرت قرار گرفته است؛

۱. الإيضاح فی الرد علی سائر الفرق و ...

الإيضاح

الإيضاح فی الرد علی سائر الفرق ابن‌شاذان، علی‌رغم شهرت‌ش‌بدین صورت‌که چاپ شده در دست‌دانشمندان شیعه نبوده و علمایی چون علامه مجلسی‌که اهتمام داشتند از این گونه آثار نقل کنند، آن را نپذیرده‌اند.

موضوع کتاب محاجّه با اهل سنت و فرقه‌های آن دربارهٔ امامت و برخی از احکامی است که تحریف کرده‌اند. مؤلف در مقدمه با جمع‌بندی فرقه‌ها و اختلاف آرا و احکام، اهل قبله را به دو دسته تقسیم می‌کند: دسته ای که جماعت نامیده شده و منتسب به سنت پیامبرند و در احکام و آرا و حلال و حرام خود اختلاف نظر دارند؛ با این حال برخی از آن‌ها شهادت بعضی دیگر را می‌پذیرند و با آنان نماز می‌خوانند و احادیثشان را می‌پذیرند و... دستهٔ دوم شیعه هستند که اجماع برخلافشان کردند شهادتشان پذیرفته نمی‌شود، پشت‌سرشان نماز نشود خوانند و احادیثشان را قبول نکنند.

پس از این تقسیم‌بندی به بیان عقاید اهل سنت می‌پردازد و سخنان جهمیه، معتزله، جبریه و اصحاب‌حدیث‌را باز گفته، آن‌گاه علمای اصحاب حدیث را برشمرده است.

خطبه خلیفه اول زمانی که والی شد، عزم خالد برای کشتن امیرالمؤمنین، شیشمانی خلیفهٔ اول به هنگام مرگ از بعضی اموری که مرتکب شده بود که یکی از آن‌ها ورود به خانهٔ فاطمه است، سخن خلیفهٔ دوم به این‌علی به خلافت شایستگی دارد، اختلاف احکام ششین، اذان و آن‌چه خلیفهٔ دوم از آن حذف کرد، کیفیت جمع قرآن، اختلاف خلیفهٔ سوم و عایشه، نهی خلیفهٔ دوم از ازدواج عجم با عرب و برتری دادن عرب بر عجم، نماز خلیفهٔ اول با مردم در حیات رسول الله، نسبت‌هایی که به برخی از انبیا می‌دهند؛ چگونگی بیعت گرفتن برای خلیفهٔ اول، شیشمانی عبدالله بن عمر به هنگام مرگش از عدم جهادش با فتنه باغی (همراهی نکردنش با امیرالمؤمنین)، اختلاف ابن مسعود با خلیفهٔ سوم، رجعت، نهی خلیفهٔ دوم از متعه نساء و حج؛ نقل سخن سلمان به هنگام انحراف ماجرای خلافت و... از مطالبی هستند که در این کتاب مؤلف با استناد به سخن خود اهل سنت، با آنان محاجه کرده است.

این نکته از ویژگی‌های ایضاح است که مؤلف نیز بدان تصریح دارد: هر آن‌چه روایت کردم همه از روایات اهل سنت بود، نه روایات اهل بیت و علمای شیعه.

محدث ارموی، المسترشد محمد بن جریر بن رستم طبری را مأخوذ از ایضاح ابن شاذان می‌داند.

چاپ‌الإيضاح

این کتاب به‌کوشش‌جلال‌الدین محدث‌ارموی در سال تهران‌در ۱۳۵۱شمسی منتشر شده و سپس در بیروت‌در ۱۴۰۲/۱۹۸۲م و (۱۴۳۰/۲۰۰۹ق) تجدید چاپ‌شده‌است.

این چاپ دارای تعلیقات فراوان و فهرست‌های بسیار نیکو و راهگشا برای مطالب کتاب است.

منابع

مقدمه مرحوم محدث ارموی بر چاپ الإيضاح؛ دایرة‌المعارف بزرگ اسلامی، ابن‌شاذان، ابومحمد، نوشتهٔ احمد پاکتچی؛

مقالات آقای حسن انصاری

در سایت کتابان به آدرس http://ansari.kateban.com

تهیه و تنظیم: عباسعلی مردی